

Pregled stanja i perspektive razvoja ruralnog turizma na području Šibensko-kninske županije

Marketić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:025060>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-07-31**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

Marija Marketić

**PREGLED TRENUTNOG STANJA I PERSPEKTIVE BUDUĆEG
RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U ŠIBENSKO-KNINSKOJ
ŽUPANIJI**

Završni rad

Šibenik, 2018.

VELUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

**PREGLED TRENUTNOG STANJA I PERSPEKTIVE BUDUĆEG
RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U ŠIBENSKO-KNINSKOJ
ŽUPANIJI**

Završni rad

Kolegij: Upravljanje okolišem

Mentor: mr. sc. Tanja Radić Lakoš, v. pred.

Student: Marija Marketić

Matični broj studenta: 1219052831

Šibenik, kolovoz 2018.

**PREGLED TRENUTNOG STANJA I PERSPEKTIVE BUDUĆEG
RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U ŠIBENSKO-KNINSKOJ
ŽUPANIJI**

MARIJA MARKETIĆ

Marketići 4, 22323 Unešić, marketicmarija@gmail.com

Masovni turizam sa svojim razvitkom donosi mnoge negativne posljedice, stoga su nastali razni selektivni oblici kako bi se umanjile te štetne posljedice. Jedan od selektivnih oblika turizma je ruralni turizam, koji se bazira na odmoru i rekreaciji u seoskoj sredini, pri čemu je naglasak na održivom razvoju. Ruralni turizam donosi pozitivne učinke, a ogledaju se u očuvanju identiteta destinacije, očuvanju tradicije, otvaranju novih radnih mjesta, zaštiti okoliša, porastu poljoprivrednih djelatnosti, smanjenju iseljavanja lokalnog stanovništva i mnogim drugim. Šibensko-kninska županija posjeduje mnogobrojne resurse za razvoj ruralnog turizma, od prirodne i kulturne baštine do stanovništva. Ruralni turizam u županiji je dosta razvijen u odnosu na druge županije, te bilježi porast registriranih domaćinstava i dolazaka turista iz godine u godinu. Iako dosta razvijen, sa potencijalom koji posjeduje, zahtjeva još veću razinu zanimanja vlasti i lokalnog stanovništva, kako bi se poboljšao.

(39 stranica / 3 slike / 3 tablice / 27 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: *ruralni turizam, održivi razvoj, Šibensko-kninska županija, resursi, tradicija*

Mentor: mr.sc. Tanja Radić Lakoš, v. pred.

Rad je prihvaćen za obranu:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Management

Professional Undergraduate Studies of Management

OVERVIEW OF THE CURRENT STATE AND PERSPECTIVES OF THE FUTURE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN ŠIBENIK- KNIN COUNTY

MARIJA MARKETIĆ

Marketići 4, 22323 Unešić, marketicmarija@gmail.com

With its growth, mass tourism has brought many negative consequences and various selective forms have been created to reduce these consequences. One of the selective forms of tourism is rural tourism, which is based on resting and recreation in rural areas, with an emphasis on sustainable development. Rural tourism has positive effects, which are reflected in preservation of destination identity, preservation of tradition, creation of jobs, protection of environment, increased agricultural activity, reduction of local population emigration and many more. The Šibenik-Knin County has many resources for growth of rural tourism, from natural and cultural heritage to its residents. Rural tourism in the Šibenik-Knin county is more developed compared to other counties, and has recorded an increase in registered households and tourist arrivals year after year. Although much developed, with its potential, it requires an even greater level of interest from authorities and the local population, to become even better.

(39 pages / 3 figures / 3 tables / 27 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic of Šibenik

Keywords: *rural tourism, sustainable development, Šibenik-Knin county, resources, tradition*

Supervisor: Tanja Radić Lakoš, MSc, s.lec.

Paper accepted:

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TURIZAM.....	2
2.1. Turizam	2
2.2. Turist i posjetitelj	2
2.3. Turističko odredište.....	3
3. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA	4
3.1. Vrste selektivnih oblika turizma	4
4. RURALNI TURIZAM.....	8
4.1. Održivi razvoj i održivi turizam	8
4.2. Pojam ruralnog, seoskog i agroturizma.....	8
5. OBLICI RURALNOG TURIZMA	11
5.1. Agroturistički oblici ruralnog turizma.....	11
5.2. Ostali oblici ruralnog turizma.....	12
6. PRETPOSTAVKE I ČIMBENICI RAZVOJA RURALNIH OBLIKA TURIZMA.....	16
6.1. Pretpostavke razvoja ruralnih oblika turizma.....	16
6.2. Čimbenici razvoja ruralnih oblika turizma.....	17
6.2.1. Čimbenici potražnje	17
6.2.2. Čimbenici ponude	17
7. UČINCI RURALNOG TURIZMA.....	19
7.1. Ekonomski učinci.....	19
7.2. Neekonomski učinci	19
8. RURALNI TURIZAM U HRVATSKOJ.....	21
8.1. Opći podaci o državi	21
8.2. Vrste objekata i njihova kategorizacija	22
8.3. Stanje ruralnog turizma u Hrvatskoj	23
9. ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA	26

9.1. Prirodna obilježja	26
9.2. Prometni i geoprometni položaj	27
9.3. Socioekonomska obilježja.....	28
9.4. Kulturno-povijesna baština	29
9.5. SWOT analiza ruralnog turizma Šibensko-kninske županije	30
10. RURALNI TURIZAM U ŠIBENSKO-KNINSKOJ ŽUPANIJI.....	32
11. ETNOLAND DALMATI KAO PRIMJER DOBRE PRAKSE.....	35
12. ZAKLJUČAK	37
LITERATURA.....	38

1. UVOD

Tema završnog rada "Pregled trenutnog stanja i perspektive budućeg razvoja ruralnog turizma u Šibensko-kninskoj županiji" odabrana je zbog toga što ruralni turizam predstavlja sve popularniji i traženiji oblik turizma, a Šibensko-kninska županija ima velike potencijale za još bolji razvoj ove vrste turizma. Nekoć zanemarivan, danas u tehnički i tehnološki razvijenom dobu dobiva sve više na važnosti. Potrebe za bijegom iz svakodnevne gradske vreve kao i od stresnog načina života dovode do sve većeg interesa javnosti.

Cilj pisanja ovog završnog rada je objasniti pojam ruralnog turizma i njegovih oblika, održivog razvoja, te izvršiti pregled trenutnog stanja ruralnog turizma na nacionalnoj razini, sa posebnim osvrtom na Šibensko-kninsku županiju. Rad je napisan indukcijsko-dedukcijskom metodom, te je korištena literatura u vidu knjiga, članaka i internetskih stranica.

Kompozicijski, rad je podijeljen u četiri cjeline. U prvoj cjelini objašnjeni su osnovni pojmovi u turizmu, te nastanak selektivnih oblika turizma i njihove vrste. U drugoj kompozicijskoj cjelini dana su objašnjenja ruralnog, seoskog i agroturizma, potom su navedeni i objašnjeni oblici ruralnog turizma, pretpostavke i čimbenici koji pogoduju razvoju ruralnih oblika turizma, te učinci koji nastaju obavljanjem djelatnosti. Treća kompozicijska cjelina odnosi se na stanje ruralnog turizma u Hrvatskoj. U četvrtoj cjelini objašnjena su osnovna obilježja Šibensko-kninske županije (prirodna, infrastrukturna, gospodarska i kulturna) i istraženo je aktualno stanje ruralnog turizma u županiji na temelju kojeg je napravljena i SWOT analiza. Na kraju je dan pozitivan primjer razvoja ruralnog turizma u Šibensko-kninskoj županiji: Etnoland Dalmati.

2. TURIZAM

Kako bi se mogli uočiti veličina i značaj fenomena poput turizma i raznih oblikaturizma od velike važnosti je poznavanje osnovnih pojmova, kao što su turizam, turist, posjetitelj i turistička destinacija, stoga su u nastavku pobliže objašnjeni.

2.1. Turizam

Od davnih vremena postoji čovjekova potreba za kretanjem i putovanjima, a u 19. stoljeću se prvi put pojavljuje definicija turizma kao potreba čovjeka da nakon zadovoljenih primarnih potreba, ukoliko raspolaže slobodnim vremenom i sredstvima, nastoji zadovoljiti i sekundarne, odnosno potrebe za odmorom, komunikacijom sa drugim ljudima i upoznavanjem nečega novog. Za vrijeme 20. stoljeća turizam doživljava izniman procvat kao gospodarska djelatnost diljem svijeta, te joj se samim time počinje pridavati veća pažnja od strane znanstvenika.

Mnogi znanstvenici imaju svoje viđenje turizma i definiraju turizam različito, no unatoč razlikama sve definicije se mogu svesti na jednu zajedničku, koju su 1942. postavili teoretičari W. Hunziker i K. Krapf: "Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim nije povezana nikakva njihova privredna djelatnost."¹ Danas turizam predstavlja masovnu društveno-ekonomsku pojavu, te u mnogim državama donosi iznimne prihode.

2.2. Turist i posjetitelj

Sa sve većim razvojem turizma, dolazilo je i do sve većih potreba pobližeg objašnjavanja pojmova kao što su turist i posjetitelj, kako bi se podaci o turizmu mogli što bolje statistički obrađivati. Prema Komitetu statističkih eksperata Lige naroda 1937. godine pod pojmom

¹Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i suradnici, Turizam ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str. 29.

inozemnog turista smatra se: "svaka osoba koja putuje u zemlju gdje nema svojega prebivališta, i to u trajanju od najmanje 24 sata."²

Kanadski eksperti su 1991. godine donijeli nove definicije u turizmu kako bi olakšali prikupljanje i obrađivanje podataka, a jedna od njih je definicija posjetitelja, kojom se on određuje kao: "osoba koja putuje u mjesto izvan uobičajene sredine u trajanju od najviše 12 mjeseci, a glavni razlog putovanja ne smije biti obavljanje plaćene djelatnosti u mjestu koje se posjećuje".³

2.3. Turističko odredište

U centru turističkih putovanja nalazi se mjesto, odnosno odredište koje će privući posjete turista (putnika), odnosno turistička destinacija za koju je važno da je prometno povezana, posjeduje atrakcije za privlačenje, te da posjeduje kapacitet za prihvata i smještaj gostiju.

Weber i Mikačić definiraju da je "takva prostorna jedinica pod kojom podrazumijevamo odredište turističkog putovanja, a svojom opremljenošću omogućuje prihvata i boravak turista, naziva se i turističkom destinacijom."⁴

²Ružić P., Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2005., str. 6.

³Ibidem, str.6.

⁴Ibidem, str. 10.

3. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA

Razlike u potrebama i navikama kod ljudi, rezultirali su razvojem mnogih različitih selektivnih oblika turizma, koji se temelje na konceptu održivosti, zbog sve većih problema koje donosi masovni turizam. Dakle može se reći da su selektivni oblici turizma nastali kao odgovor na masovni turizam, sa svrhom da smanje negativne utjecaje koje donosi masovni turizam, u prvom redu to su degradacija i onečišćenje okoliša. Jadrešić je 1998. definirao selektivni turizam kao "sintetički i generički pojam koji označava novu kvalitetu suvremenog i budućeg turizma, utemeljen na selekciji programa, odgovornom ponašanju svih sudionika, ekološkom i ekonomskom načelu uravnoteženog razvoja, kvalitetnoj razini usluga, izvornom identitetu i humanitetu usluge, uz poželjan i zakonomjeran te uravnotežen odnos broja turista i broja lokalnih stanovnika na određenom području".⁵

Za selektivne oblike turizma možemo reći kako je to svojevrsni povratak korijenima, odnosno počecima turizma u okviru poznate tzv. pred turističke pa i turističke epohe, koji se očituju kroz:⁶

- nautička obilježja,
- auto moto obilježja,
- sportsko rekreacijska i pustolovna obilježja,
- odmor u prirodi i ruralnim prostorima,
- zdravstvena obilježja, te
- kulturološka obilježja.

3.1. Vrste selektivnih oblika turizma

Zbog različitih potreba i motiva turista, no i same resursne osnove određene turističke destinacije, veoma je teško selektivne oblike staviti unutar nekakvih okvira, no ipak postoje razne klasifikacije, koje to omogućavaju. Jedna od poznatijih podjela je iz knjige "Čorak S., Mikačić V.: Hrvatski turizam- plavo, bijelo, zeleno", gdje grupa različitih autora navodi sljedeću klasifikaciju selektivnih oblika turizma:⁷

⁵Geić S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, 2011., str. 223.

⁶Ibidem, str. 222.

⁷Ibidem, str. 229.

1. Ljetni odmorišni turizam – vezan je za turistički proizvod sunca i mora te ga je moguće definirati kao selektivni oblik motiviran odmorom u destinacijama uz morsku obalu u vrijeme kada je poželjno rekreacijsko korištenje mora kao ključne atrakcije tog proizvoda.⁸
2. Nautički turizam – podrazumijeva plovidbu i boravak turista (nautičar ili putnik) na plovnim objektima (jahta, brodica ili brod) za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnost, kao i boravak u lukama nautičkog turizma i nautičkom dijelu luka otvorenim za javni promet, radi odmora, rekreacije i krstarenja.⁹
3. Kamping turizam – u Hrvatskoj se prema Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti kampiranje definira kao: "boravak gosta pod šatorom, u kamp prikolici ili drugoj odgovarajućoj opremi za smještaj na otvorenom prostoru."¹⁰Kamping turizam bilježi porast, jer se sve veći broj osoba odlučuje za odmor na kamp parcelama, kako zbog dodira sa prirodom, tako i zbog ekonomskih razloga, odnosno zbog povoljnije cijene smještaja u odnosu na klasične smještajne objekte.
4. Tranzitni turizam – imajući na umu razvoj prometne infrastrukture i činjenicu da se većina turista na putovanju koristi cestovnim vozilom, ponajviše automobilom, sasvim je opravdana pažnja koja se pridaje razvoju tranzitnog turizma. Činjenice su da su turisti na putovanju zbog raznih nastalih potreba slobodni u odabiru rute putovanja, mjesta i trajanja usputnih zaustavljanja. Važno je te potrebe prepoznati i na temelju njih kreirati posebne vrste ponude namijenjene upravo putnicima/turistima u prolazu preko određenog teritorija koji za njih nije ni polazište ni odredište putovanja. Postojanje takve ponude temelj je razvoja tranzitnog turizma, zadovoljstva turista, a na kraju i pozitivne promocije određenog posjećenog područja.
5. Kulturni turizam – vrsta turizma u kojem su meta turističkih posjeta muzeji, izložbe, koncerti, ili je pak takva vrsta turizma vezana uz materijalnu, tj. "izgrađenu" baštinu – od velikih religijskih spomenika do svjetovne arhitekture. Svrha je i otkrivanje spomenika i lokaliteta, što ima pozitivan efekt na iste, jer se na taj način doprinosi njihovom održavanju i očuvanju.¹¹
6. Ekoturizam – danas je ova vrsta turizma sve više prisutna i medijski sve više popraćena, a razlog je u tome što se više razvija svijest kod ljudi po pitanju zaštite degradiranih i onečišćenih područja. Ekoturizam se promatra kao sredstvo očuvanja

⁸Čorak, S., Mikačić V.: Hrvatski turizam – plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006., str. 1.

⁹Zakon o pružanju usluga u turizmu, NN 130/17, članak 84.

¹⁰Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti, NN 49/03

¹¹<http://www.ekonomskiportal.com/kulturni-turizam/> (kolovoz 2018).

osjetljivih prirodnih područja te kao način smanjenja pritiska na obalne destinacije u kojima prevladava obalni turizam. Ekoturizam minimizira negativne utjecaje na prirodu i kulturu, obrazuje turiste o važnosti zaštite okoliša, naglašava važnost odgovornog poslovanja te se oslanja na infrastrukturu koja je razvijena u skladu sa životnim sredinom.¹²

7. Ruralni turizam – definira se kao turizam na seoskom području sa svim aktivnostima koje se provode na tom mjestu, a najvažnije karakteristike ove vrste turizma su odsutnost buke, mirna sredina, očuvani okoliš, neposredna komunikacija sa domaćinima, domaća hrana i upoznavanje sa seljačkim poslovima.¹³
8. Lovni turizam – vrsta turizma koja se razvila kao rezultat težnje lovaca da love i izvan svoje lovne jedinice, te za to plaćaju određene naknade. Lov se odvija na lovištu koje možemo definirati kao određenu površinu zemljišta koje predstavlja zaokruženu prirodnu cjelinu u kojoj postoje ekološki i drugi uvjeti za uzgoj, zaštitu lov i korištenje divljači. Specifičnost lovnog turizma je u tome što on ne može biti masovan jer ima svoju ekskluzivnost, te je organiziran na individualnoj ili grupnoj osnovi.
9. Zdravstveni turizam – glavni motiv putovanja je unaprjeđenje i očuvanje zdravlja. Raznorazne bolesti, ubrzani način života i svakodnevni stres kod osoba može stvoriti velike zdravstvene tegobe, stoga se sve veći broj osoba odlučuje na odlazak i boravak u raznim lječilištima kako bi poboljšali svoje psihofizičko stanje, zdravlje općenito. Da bi se na nekom području mogao odvijati zdravstveni turizam moraju biti osigurani sljedeći uvjeti: prirodni ljekoviti činitelji, odgovarajući ugostiteljski, medicinski, i drugi sadržaji, liječnički nadzor, zdravstveno turistički objekti, lječilišno turističko mjesto i zdravstveno-turistička destinacija.¹⁴
10. Planinski turizam – osobito privlačan turistima koji žele pobjeći od stresa urbanih sredina i žele doživjeti ljepotu netaknute planinske prirode jer planinska područja raspoložu izuzetno bogatim i raznolikim turističkim resursima: lijepom prirodom i raznolikim krajolicima, dolinama, proplancima, liticama, vrhovima, rijekama, jezerima i ledenjacima. To je vrsta turizma u kojem se odredišta turista nalaze u planinskim područjima. Planinska područja su svojim osobitostima atraktivna za

¹²Čorak, S., Mikačić V.: Hrvatski turizam – plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006., str. 151.

¹³Ružić E., Ruralni turizam, Grad Senj, Senj, str. 3 Dostupno Online na: www.ras.hr/Media/Ruralni_turizam.pdf (srpanj 2018.)

¹⁴Čorak, S., Mikačić V.: Hrvatski turizam – plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006., str. 226.

turiste pa su odredila način putovanja te sadržaje i aktivnosti u planinskom okruženju.¹⁵

11. Omladinski turizam – namijenjen mladim ljudima koji nemaju ekonomsku samostalnost i koji putuju svijetom nastojeći sa što manje novca vidjeti i doživjeti što više.¹⁶ Naziva se i turizam mladeži a ciljana skupina su djeca i mladež od 15 do 29 godina, najviše studenti. Putuju javnim prijevoznim sredstvima, odsjedaju najviše u hostelima, a na prvom mjestu je zabava.
12. Vjerski turizam – uključuje turistička kretanja čiji je glavni motiv putovanja hodočašće u sveta mjesta određene religije a zadovoljstvo proistječe iz osjećaja produhovljenosti. S obzirom da je u Hrvatskoj najviše vjernika kršćanske vjeroispovjesti, glavna odredišta vjerskog turizma su marjanska svetišta, od kojih je najpoznatije Marija Bistrica.

¹⁵Ibidem, str. 239.

¹⁶Ibidem, str. 269.

4. RURALNI TURIZAM

4.1. Održivi razvoj i održivi turizam

Bolje danas za bolje sutra – rečenica je s kojom bi mogli najbolje opisati održivi razvoj. Održivi razvoj predstavlja životnu filozofiju kojoj bi se trebao okrenuti svaki pojedinac današnjeg tehnički i tehnološki razvijenog doba kako bi osigurao zdravu i uravnoteženu sadašnjost i budućnost. Dakle, što je zapravo održivi razvoj? Održivi razvoj ima mnoge definicije, a najpoznatija potječe iz 1987. godine od strane Svjetske komisije za okoliš i razvoj koja glasi: "Održivi razvoj je razvoj koji udovoljava potrebama sadašnjice pri tom ne ugrožavajući mogućnosti budućih generacija da udovolje svojim potrebama."¹⁷

Održivi razvoj i turizam su dvije međusobno zavisne varijable, gdje održivi razvoj turizma zahtjeva zaštitu i održivost svih turističkih resursa. Upravo zbog ove povezanosti često se u praksi susreće i govori o održivom turizmu koji možemo definirati kao: "turizam koji u potpunosti uzima u obzir trenutne i buduće gospodarske, društvene i okolišne učinke, brine se o potrebama posjetitelja, sektora, okoliša i destinacije."¹⁸

Održivi razvoj, primijenjen u masovnom turizmu i ostalim nišama turizma služi kako bi se što više umanjile štete nastale prilikom obavljanja raznih turističkih aktivnosti u destinacijama.

4.2. Pojam ruralnog, seoskog i agroturizma

Današnja vremena sa tehnološkim razvitkom donijela su i ubrzani način života, koji negativno utječe na čovjeka, stoga mu je potreban mir i odmor daleko od gradske vreve, a najbolja mjesta za odmor su upravo seoske sredine, odnosno ruralna područja sa netaknutom prirodom. Ruralno područje ili ruralna sredina moglo bi se definirati kao sredina s malom koncentracijom stanovnika, kojemu je osnovno zanimanje poljoprivreda, a koje karakteriziraju posebni običaji i seoski identitet. Ruralna područja s mnogobrojnim karakterističnim različitostima poput: planina, kanala, rezervata, obala, poljoprivrednih zemljišta, rijeka, jezera i sl. pogodna su za razvoj turizma.¹⁹ Vijeće Europe definira ruralni

¹⁷ <http://mzoip.hr/hr/klima/odrzivi-razvoj.html> (kolovoz 2018.)

¹⁸ <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=97> (kolovoz 2018.)

¹⁹ Ružić E., Ruralni turizam, Grad Senj, Senj, str. 1. Dostupno Online na: www.ras.hr/Media/Ruralni_turizam.pdf (srpanj 2018.)

turizam kao turizam na seoskom području sa svim aktivnostima koje se provode na tom mjestu, a najvažnije karakteristike ove vrste turizma su odsutnost buke, mirna sredina, očuvani okoliš, neposredna komunikacija sa domaćinima, domaća hrana i upoznavanje sa seljačkim poslovima.²⁰

Tablica 1. Kriteriji za definiranje okvira ruralnog turizma.

KRITERIJ	OBJAŠNJENJE
Položaj domaćinstva u prirodnom okruženju, selu ili malom gradu	Manje od 5000 stanovnika u selu/gradu ili u vrlo tipičnim/tradicionalnim naseljima
Ruralno okruženje, s izraženim karakteristikama tradicionalnog poljodjelstva ili izuzetnim prirodnim vrijednostima	Izuzetne prirodne vrijednosti su park prirode ili slično. “Tradicionalno poljodjelstvo” isključuje prevladavajuću industrijsku poljoprivredu (vizure kojima dominiraju staklenici, ogromni proizvodni objekti slično)
Turizam nije glavna ili prevladavajuća aktivnost ili izvor prihoda u bližoj okolini	Odnos broja turističkih kreveta i broja stanovnika u ruralnim područjima ne smije preći 1:1
Dobra zaštita životne sredine, miran i tih položaj, bez buke ili zagađenja	Prihvatljivi su mirisi i buka karakteristični za tradicionalnu poljoprivrednu proizvodnju
Autentičnost smještajnog objekta i ambijenta	-
Gostoljubivost - osobna briga domaćina o gostu	-
Mali kapacitet smještajne jedinice	Gornji limit kapaciteta je 40 kreveta ako nije zakonski određen ili propisan internom standardizacijom članice
Poštivanje propisanih kriterija u ocjenjivanju	Poštivanje prilagođenih standarda Federacije u ocjeni kvalitete
Društvena i socijalna održivost u kontekstu multifunkcionalnih aktivnosti u ruralnom području	Primjena kriterija iz Agende 21 za turizam kada budu izrađeni
Povezanost s lokalnom zajednicom i tradicionalnom kulturom	Minimum je integracija aktivnosti u okviru zajednice iz okruženja, gosti imaju mogućnost da ostvare kontakt s lokalnom realnošću ukoliko to žele
Lokalni proizvodi i gastronomija	Dostupni u okruženju
Kultura (folklor, zanatski proizvodi, običaji, nasljeđe...)	Dostupni u okruženju
Isključujući kriteriji su: - Gradski i industrijski lokaliteti i njihova okolina - Područja masovnog ili izrazito razvijenog turizma - Buka, rizici/opasnosti, vidljiva ili druga zagađenja	Tipični ruralni utjecaji su prihvatljivi

Izvor: Ružić E., *Ruralni turizam, Grad Senj, Senj*, str. 4. Dostupno Online na:

www.ras.hr/Media/Ruralni_turizam.pdf (srpanj 2018.)

²⁰ Ibidem, str.3

Vrlo česta pojava kod ruralnog turizma je da se naziva seoskim, seljačkim, agroturizmom odnosno turizmom na seljačkom obiteljskom gospodarstvu, stoga će u nastavku rada biti dodatno objašnjeni pojmovi seoski turizam i agroturizam.

Slika 1. Shematski prikaz međusobnog odnosa ruralnog, seoskog i agroturizma.

Izvor: Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011.

Dostupno Online na: http://www.tz-imotski.hr/images/download/Seoski_turizam.pdf

Od navedenih pojmova najšire područje pokriva ruralni turizam. Prema Priručniku za bavljenje seoskim turizmom, seoski turizam "je uži pojam od ruralnog turizma, a istovremeno širi pojam od turizma na farmi (turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu) i vezan je uz ambijent sela i njegovu užu okolicu te sve njegove aktivnosti (poljoprivreda, manifestacije, gastronomija, folklor, etnologija, ostala gospodarska aktivnost)."²¹ Agroturizam (turizam na seljačkom obiteljskom gospodarstvu) isključivo se odnosi na oblik turističke usluge koji je dodatna djelatnost na gospodarstvu s živom poljoprivrednom djelatnošću, u sklopu koje se nude proizvodi proizvedeni na takvom gospodarstvu.²²

²¹Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011., str. 17. Dostupno Online na: http://www.tz-imotski.hr/images/download/Seoski_turizam.pdf

²²Ibidem, str. 17.

5. OBLICI RURALNOG TURIZMA

U današnje vrijeme najvažnije je oblikovati turističku ponudu i turistički proizvod prema željama i potrebama turista, stoga se nudi razni spoj aktivnosti na ruralnom području kako bi se postiglo što veće zadovoljenje djelomičnih ili potpunih turistovih potreba. Podjela turizma se vrši s obzirom na mnoga različita gledišta, a kada je u pitanju hrvatski turizam važno je sagledati gdje se odvija turistička aktivnost, odnosno s gledišta lokacije odrediti dali je riječ o primorskom ili kontinentalnom prostoru. Upravo ova osnovna podjela čini temelj za definiranje daljnjih aktivnosti koje će kasnije činiti oblik gradskog, ruralnog i turizma turističkih centara. Aktivnosti koje će biti uključene u turističku ponudu ruralnog turizma su razne, pa su stoga razni i pojavni oblici ruralnog turizma kao što su: seljački turizam (agroturizam), sportsko-rekreacijski, zdravstveni, kulturni, ribolovni, nautički, vjerski, avanturistički, i drugi.

5.1. Agroturistički oblici ruralnog turizma

Kod agroturističkih, odnosno seljačkih oblika turizma radi se o odmoru na seljačkom gospodarstvu s korištenjem usluga smještaja, prehrane, pića, zabave, rekreacije, i drugih, u obiteljskim zgradama ili drugim objektima smještaja (kamp, pansion, hotel) u okviru seljačkog gospodarstva, gdje je osnovna djelatnost poljoprivreda, a ostale usluge čine dopunsku djelatnost. Kako bi se mogle dopunske usluge pružati, seljačko gospodarstvo mora biti odgovarajuće opremljeno i organizirano, s primjereno educiranim osobljem za pružanje takvih usluga, te se naziva turističko seljačko gospodarstvo.²³ Kod odmora na seljačkim gospodarstvima turisti najviše vremena provode upravo na samome gospodarstvu, a u manjoj mjeri vrijeme provode u okolnim mjestima baveći se dodatnim aktivnostima.

Pružene usluge se razlikuju od objekta do objekta a upravo po tim uslugama razlikujemo slijedeća tri oblika agroturizma:²⁴

1. objekti koji pružaju samo usluge smještaja,
2. objekti koji pružaju samo usluge prehrane i
3. objekti koji pružaju usluge smještaja i prehrane.

²³Ružić P., Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2005., str. 17.

²⁴Ibidem, str. 18.

Pored različitih objekata ovisno o vrsti pružene usluge, tu su i oblici agroturizma ovisno upravo o vrsti objekta, pa razlikujemo odmor:

1. u ruralnoj kući tradicionalne arhitekture,
2. u obiteljskom ruralnom hotelu,
3. u ruralnim sobama i apartmanima tradicionalne arhitekture,
4. u ruralnim sobama i apartmanima nove arhitekture, i
5. na poljoprivrednom gospodarstvu s eko ponudom.

5.2. Ostali oblici ruralnog turizma

Aktivnosti na seoskim područjima su mnoge od ugodnog opuštanja u miru i tišini, preko sudjelovanja u branju voća i povrća, pa sve do aktivnog odmora za osobe avanturističkog duha, koji su željni novih izazova. Vijeće Europe je sastavilo popis određenih aktivnosti u sklopu ruralnog turizma, a to su sljedeće:²⁵

1. Ture
 - pješačenje (pješačke staze, prirodni parkovi, fitness staze)
 - jahanje (konji, magarci)
 - ture u kamp-kućici
 - motorizirane ture (sva terenska kola, motocikli)
 - vožnje biciklom
 - trčanje na skijama
2. Aktivnosti na vodi
 - ribolov
 - plivanje
 - boravak na rijekama (kućice na vodi, čamci, teglenice)
 - kanu i rafting
 - windsurfing
 - utrkivanje brzim čamcima
 - jedrenje
3. Aktivnosti u zraku pomoću
 - malih zrakoplova

²⁵Ružić E., Ruralni turizam, Grad Senj, Senj, str. 2.-3.

Dostupno Online na: www.ras.hr/Media/Ruralni_turizam.pdf (srpanj 2018.)

- jedrilica, hang-gliding-a
- balona na topli zrak
- 4. Sportske aktivnosti
 - tenis
 - golf
 - spuštanje i penjanje po stijenama
- 5. Aktivnosti otkrivanja zanimljivosti, radnih procesa
 - lokalna proizvodnja, poljoprivredna poduzeća
- 6. Kulturne aktivnosti
 - arheologija
 - područja pod restauracijom
 - tečajevi ručnog rada
 - umjetničke radionice
 - folklorne grupe
 - kulturni, gastronomski i drugi izvori i podrijetla
- 7. Aktivnosti zdravstvenog karaktera
 - fitness trening
 - zdravstvene pogodnosti.

Iz navedenih aktivnosti proizlaze brojni raznorazni oblici, koji će u nastavku biti navedeni i ukratko objašnjeni.²⁶

- Rezidencijalni turizam – predstavlja boravak i odmor gradskog stanovnika u ruralnoj sredini, u objektima koji su u njegovom vlasništvu;
- Zavičajni ili nostalgичni turizam – sličan rezidencijalnom, osoba putuje i boravi u svome zavičaju;
- Sportsko-rekreacijski turizam – boravak i odmor temeljen na sportsko zabavnim aktivnostima u prirodi i na za to predviđenim terenima. Cilj je aktivni i sadržajni odmor;
- Avanturistički turizam – oblik rekreacijskog odmora sa dozom rizika, a motiv je rekreacija sa dozom adrenalina. Važno je da je turist u dobroj psihofizičkoj kondiciji. Najpoznatije aktivnosti su alpinističko penjanje, trekking, vožnja brdskim biciklom i sl.;

²⁶Demonja D., Ružić P., Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Zagreb, 2010., str. 29.-36.

- Zdravstveni turizam – oblik odmora vezan za ljekovite izvore i planinske predjele. Usluge smještaja, prehrane i zdravstvene usluge pružaju se u posebno opremljenim objektima – lječilištima;
- Kulturni turizam – odmor obuhvaća upoznavanje kulture određenog područja kroz razgledavanje spomenika, muzeja, galerija i kulturnih manifestacija. Kulturni turizam je za ruralne turiste važan oblik jer na taj način upoznaju lokalno stanovništvo i način života;
- Vjerski turizam – ogleda se u posjetu vjerskim središtima, obredima i hodočašćima. Glavni motiv je vjerske prirode, ali prisutni su i drugi motivi umjetničkog i kulturnog sadržaja;
- Lovni turizam – predstavlja tipični oblik turizma karakterističan za ruralni prostor na čijim se poljoprivrednim i ostalim zemljišnim i vodenim površinama provodi, a uključuje aktivnosti lova divljači i peradi;
- Ribolovni turizam – sličan lovnom turizmu, lov se vrši na vodenim površinama iznimne čistoće sa zdravom ribom. Od iznimne je važnosti zaštita voda u kojima se vrši ribolov, jer je to glavni preduvjet razvoja ovog vida turizma ali i način obnove flore i faune prostora;
- Gastronomski turizam – temelji se na gastronomskoj ponudi koja je na ruralnom prostoru vrlo zanimljiva. Važno je gostima ponuditi autohtone specijalitete, te jela prilagođena određenom segmentu, primjerice vegetarijancima. Zanimljivost su i tematska jednodnevna ili višednevna gastro-putovanja s obilaskom cijele zemlje ili samo neke regije;
- Vinski turizam – usko povezan sa gastronomskim turizmom, jer uz lokalna jela idu i lokalna vina. Kako bi se vinski turizam razvio potrebna su vinogorja sa sortom koja uspijeva, odnosno koja je karakteristična za određeno podneblje. Osim ponuđenih vina, ponudu mogu sačinjavati i obilasci vinograda te berba grožđa;
- Ekoturizam – za cilj ima zaštitu posjećenog krajolika, uz posebnu pažnju na to da se ne uništi prirodni izgled i sklad područja. Također posebnu pažnju treba pridati vrsti i broju smještajnih kapaciteta, te popratnim komunalnim sadržajima;
- Edukacijski turizam – oblik koji se temelji na programu upoznavanja polaznika sa obilježjima ruralnog prostora, stjecanju iskustva za vrijeme boravka u prirodi te drugih spoznaja u vezi s ruralnim prostorom;

- Kamping turizam – predstavlja oblik ruralnog turizma u kojem se turisti za smještaj i boravak odlučuju na kampiranje u kampovima u okviru nekog seljačkog gospodarstva. Kampovi moraju ispunjavati minimalne i posebne uvjete opremljenosti iz klasifikacije i kategorizacije ugostiteljskih objekata, te pored osnovne usluge smještaja je potrebno osigurati i druge kao što su restorani, trgovine, bazeni, dječja igrališta, različite mogućnosti sporta i rekreacije i dr.;
- Nautički turizam – u kontekstu ruralnog turizma, ovaj oblik turizma se odvija na jezerima, rijekama i kanalima ruralne sredine. Za vrijeme boravka turisti za smještaj koriste brod-jahtu. U Hrvatskoj ruralni nautički turizam se razvio u ograničenom opsegu, koristeći manje čamce, na kraćim relacijama i pretežno u sportsko rekreacijske svrhe.

6. PRETPOSTAVKE I ČIMBENICI RAZVOJA RURALNIH OBLIKA TURIZMA

6.1. Pretpostavke razvoja ruralnih oblika turizma

Kako bi se mogli razviti oblici ruralnog turizma, moraju biti zadovoljene sljedeće važnije pretpostavke razvoja koje će u nastavku biti navedene i objašnjene:²⁷

1. Atraktivnost lokacije – podrazumijeva da se seljačko gospodarstvo nalazi u turistički zanimljivom i živopisnom području. Glavni atraktivni elementi su čist zrak, čista voda, zdrava klima, prometna povezanost, očuvano prirodno i kulturno naslijeđe, mogućnost slobodnog kretanja, a dodatne elemente čine more, rijeke, jezera, muzeji, crkve, dvorci, zdravstvene ustanove, ugostiteljski objekti i sl.;
2. Uređenost seljačkog turističkog gospodarstva i objekta za ostale oblike ruralnog turizma – uređenost seljačkog gospodarstva i mogućnost prihvata gostiju elementi su kojima se treba posvetiti kako bi pružena usluga bila što kvalitetnija. Kod uređenja detalji o kojima se treba voditi računa su prohodan prilaz gospodarstvu, dovoljno velik i siguran prostor za djecu, osvjetljenje gospodarstva, izbjegavanje držanja opasnih životinja, Wi-Fi, klima, osiguranje komunalnih priključaka;
3. Atraktivnost ponude – osnovne usluge koje turisti traže su noćenje, hrana i piće i kupnja lokalnih proizvoda. Kako bi pružene usluge hrane i pića bile što kvalitetnije važno je u ponudu uvrstiti autohtone specijalitete. Pored ovih osnovnih usluga važno je u ponudu uključiti i dodatne zanimljive usluge, poput sudjelovanja u poljoprivrednim poslovima, sportske aktivnosti, jahanje i mnoge druge. Također, atraktivnost ponude čini i odnos domaćina prema gostu;
4. Zakonska osnova poslovanja – pružanje turističkih usluga reguliraju sljedeći zakonski akti: Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 43/09, NN 88/10, NN 138/06, NN 152/8) i Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 68/07 i 88/10), kao i podzakonski akt na osnovu Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, a to je Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 05/08, NN 48/08 - ispravak, NN 44/11 i NN 118/11)²⁸;

²⁷Ružić P., Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2005., str. 33.- 40.

²⁸Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011., str. 45. Dostupno Online na: http://www.tz-imotski.hr/images/download/Seoski_turizam.pdf

5. Ostale pretpostavke razvoja – za pravilan razvoj ruralnog turizma, važne su i organizacijske, financijske, edukacijske, promidžbene i druge pretpostavke. Najvažnija pretpostavka za razvoj je zaštita okoline, gdje se naglasak stavlja na ekološke elemente te okoline.

6.2. Čimbenici razvoja ruralnih oblika turizma

Čimbenici koji pogoduju razvoju ruralnog turizma su: čimbenici potražnje i čimbenici ponude.²⁹

6.2.1. Čimbenici potražnje

Čimbenici potražnje su oni koji potiču turiste na putovanja, te se dijele na dvije temeljne skupine:

1. objektivni – neovisni od ponašanja pojedinca (turista). Prema Markoviću³⁰ dijele se na:
 - a) radna i životna sredina,
 - b) prirodni ambijent,
 - c) slobodno vrijeme,
 - d) slobodna sredstva i
 - e) ostali objektivni faktori.

2. subjektivni čimbenici – ovisni o mogućnostima i sklonostima pojedinca (turista).

6.2.2. Čimbenici ponude

Čimbenici ponude služe za privlačenje turista, kako bi on na određeno vrijeme promijenio svoju uobičajenu okolinu radi odmora i rekreacije. Marković³¹ čimbenike ponude dijeli u slijedeće tri skupine:

1. privlačni ili atraktivni,

²⁹Ružić P., Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2005., str. 41.

³⁰Marković, S., Osnove turizma, Školska knjiga, Zagreb, 1967., str. 51.

³¹Ibidem, str.60.

2. saobraćajni ili komunikativni i
3. prihvatni ili receptivni.

Posebности koje su karakteristične za ruralni prostor su sljedeće:³²

- prirodne atrakcije (klima, hidrografski elementi, biljni i životinjski svijet, poljoprivreda, ekološka poljoprivreda)
- socijalne atrakcije (spomenici kulture, stanovanje, pučka kultura, duhovna kultura, kulturne manifestacije,
- prometna povezanost – dobra povezanost kopnenim, cestovnim i zračnim prijevozom do destinacije, unutar destinacije i na povratku iz destinacije.
- ponuda u ruralnom turizmu (smještaj, prehrana i druge aktivnosti)
- turističko posredovanje – prodaja usluga i pojedinačnih aranžmana putem turističke agencije.

³²Demonja, D., Ružić, P., Ruralni turizam u Hrvatskoj, Meridijani, Zagreb, 2010., str. 143.- 173.

7. UČINCI RURALNOG TURIZMA

Svaka gospodarska djelatnost ostvaruje određene učinke, pa tako i turizam, odnosno ruralni turizam. Ruralni turizam ostvaruje razne vrste učinaka, poput financijskih, proizvodnih i drugih, a ti učinci se potom dijele na ekonomske i neekonomske.

7.1. Ekonomski učinci

Ruralni turizam donosi pozitivne ekonomske učinke koji se najbolje mogu sagledati u vidu otvaranja novih radnih mjesta, povećanju primarne poljoprivredne proizvodnje, razvoju nepoljoprivrednih djelatnosti, investiranju i mnogim drugim pozitivnim učincima. Najveće zasluge razvoja poljoprivrednih djelatnosti u novije vrijeme pripadaju upravo razvoju ruralnog turizma na određenim područjima. Razvoj novih poljoprivrednih i nepoljoprivrednih proizvoda i brojne povezane aktivnosti donose sa sobom dodatne prihode, razne druge ekonomske i financijske učinke koji za posljedicu imaju otvaranje većeg broja radnih mjesta, što je svakako poželjno u današnje vrijeme, kada su brojna ruralna područja sve više opustošena.

Kako bi se ekonomski učinci ruralnog turizma mogli ostvariti, potrebno je ruralno gospodarstvo usmjeriti prema sljedećim strateškim ciljevima: poboljšati konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora, poboljšati kvalitetu poljoprivredne proizvodnje i trženja poljoprivrednog proizvoda, održivo koristiti poljoprivredno i šumarsko zemljište, proširiti proizvodni program ruralnog gospodarstva i institucionalizirati podršku gospodarskim aktivnostima.³³

7.2. Neekonomske učinci

Ruralni turizam ostvaruje brojne neekonomske učinke kroz a ti učinci se najbolje mogu sagledati kroz neke od sljedećih aktivnosti ruralne sredine: očuvanje prirodnih osnova življenja, njegovanju krajolika, očuvanju tradicijskih vrijednosti, oblikovanju životnog prostora, rekreacijske svrhe, očuvanju identiteta, zaštiti okoline i dr.

³³Demonja D., Ružić P., Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Zagreb, 2010., str. 189.- 190.

Ružić navedene aktivnosti ruralne sredine dijeli na sljedeće tri osnovne skupine:³⁴

1. utjecaj na prirodu, društvo i kulturu u ruralnoj sredini,
2. zaustavljanje migracija iz ruralne sredine, i
3. zaštita okoline.

Mnoga ruralna područja su bila podložna velikim migracijama svoga stanovništva u druga područja, u pravilu u urbane sredine. Današnje stanje je alarmantno, te je i dalje prisutna geografska neraspoređenost stanovništva na određenim područjima kao i propadanje određenog dijela sela, no i povećani broj je obnovljen zahvaljujući razvoju ruralnog turizma na tim istim područjima. Pored obnove stambenih građevina, prisutna je i valorizacija povijesnih, kulturnih i prirodnih resursa, što za posljedicu ima očuvanje identiteta određenog mjesta.

Razvoj ruralnog turizma ima za posljedicu otvaranje novih radnih mjesta što s druge strane za posljedicu ima sljedeće: zadržavanje postojećeg (mladog) stanovništva i povratak iseljenog stanovništva u obnovljena ruralna područja. Zahvaljujući stanovništvu dolazi do dodatne obnove stambenih građevina, te prenošenja raznih priča sa "koljena na koljeno" i očuvanju raznih pučkih tradicijskih običaja.

Sve navedeno ostavlja traga na okolinu, te se ruralni turizam ne može razvijati ukoliko je narušena prirodna ravnoteža i biološka raznolikost određenog područja. Očuvano prirodno okruženje, odnosno čist zrak, tlo i voda idealni su uvjeti za proizvodnju ekoloških proizvoda poput raznog voća, povrća i njihovih preradevina.

Najveću važnost kod zaštite okoline treba obratiti kod zaštite rijetkih biljnih i životinjskih vrsta, krajolika posebne ljepote i važnosti u vidu razmještanja u posebne zaštitne kategorije: nacionalni i parkovi prirode, strogi rezervati, posebni rezervati, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park šuma i spomenik parkovne arhitekture.³⁵

Kako bi se ostvarili neekonomski učinci ruralnog turizma u Hrvatskoj, potrebno je odgovoriti na sljedeće globalne ciljeve: olakšati pristup istraživanjima, koristiti inovacije i informacijsko komunikacijske tehnologije, poboljšati izobrazbu, promicati znanje i poboljšati ljudske potencijale, očuvati i obnoviti kulturno nasljeđe, tradicijske vrijednosti, poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima i povećati stupanj motiviranosti i svijesti lokalne zajednice.³⁶

³⁴Ružić P., Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2005., str. 101.

³⁵Geić S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, 2011., str. 134.-136.

³⁶Demonja D., Ružić P., Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Zagreb, 2010., str. 202.-203.

8. RURALNI TURIZAM U HRVATSKOJ

8.1. Opći podaci o državi

Republika Hrvatska smještena je na jugoistoku Europe i njezina ukupna površina pokriva 87.661 km², od čega na kopno otpada 56.594 km² (uključujući površinu otoka), dok površina teritorijalnog mora i unutarnjih morskih voda iznosi 31.067 km². Dužina kopnene granice iznosi 2.028 km, a dužina morske obale na kopnu 1.777 km. Uz obalu Jadranskoga mora smješteno je 1.246 otoka, otočića, hridi i grebena, od čega je 48 otoka naseljeno. Dužina morske obale otoka iznosi 4.058 km.³⁷

Administrativno Hrvatska je podijeljena na 20 županija i Grad Zagreb kao zasebnu administrativnu cjelinu. Glavni grad je Zagreb u kojem se nalazi najviša koncentracija stanovništva. Unutar regionalnih uprava – županija, nalaze se lokalne samouprave, odnosno gradovi i općine. Ukupno je 556 jedinica lokalne samouprave, od čega je 127 gradova (22,84%) a 429 općina (77,16 %).³⁸ S obzirom na to da se urbanim područjima smatraju područja gradova, a ruralnim područja općina, vidimo da je Hrvatska pretežno ruralno područje. No, s obzirom da se za razlikovanje ruralnih od urbanih područja koristi OECD kriterij, prema kojem se ruralnim područjima smatraju područja ispod 150 stanovnika na km², a urbanim iznad tog praga, proizlazi podatak da je čak 91,6% ukupnog područja ruralno, a tek 8,4% urbano.³⁹

Kako bi se lakše pratio razvoj ruralnog turizma, prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma (2011.) Hrvatska je podijeljena na sljedećih 10 regija:⁴⁰

1. Slavonija (Osječko-baranjska, Brodsko-posavska, Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska županija),
2. Središnja Hrvatska (Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Međimurska, Sisačko-moslavačka, Varaždinska i Zagrebačka županija),
3. Grad Zagreb

³⁷ Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020., Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2014., str.8. Dostupno Online na: <http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Program%20ruralnog%20razvoja%202014.-2020..pdf>

³⁸ Ibidem, str.8.

³⁹ Demonja D., Ružić P., Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Zagreb, 2010., str. 45.

⁴⁰ Nacionalni katalog: Ruralni turizam Hrvatske, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2015., str. 39. Dostupno Online na: https://mint.gov.hr/UserDocImages/arhiva/hgk_2015_ruralni_turizam_katalog.pdf

4. Lika – Karlovac (Ličko-senjska i Karlovačka županija),
5. Kvarner (Primorsko-goranska županija),
6. Istra (Istarska županija),
7. Dalmacija – Zadar (Zadarska županija),
8. Dalmacija – Šibenik (Šibensko-kninska županija),
9. Dalmacija – Split (Splitsko-dalmatinska županija), i
10. Dalmacija – Dubrovnik (Dubrovačko-neretvanska županija).

U nastavku rada pobliže će biti objašnjen ruralni turizam regije Dalmacija – Šibenik (Šibensko-kninska županija).

8.2. Vrste objekata i njihova kategorizacija

Vrste objekata u Hrvatskoj se razvrstavaju u skladu sa Pravilnikom o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN br. 05/08, 44/11 i 118/11), a mogu biti sljedeći:⁴¹

- Vinotočje / kušaonica
- Izletište
- Soba
- Apartman
- Ruralna kuća za odmor
- Kamp.

Navedeni objekti se kategoriziraju suncima ili zvjezdicama. Sunca se dodjeljuju u 3 kategorije (2 sunca, 3 sunca i 4 sunca) objektima soba, apartman, ruralna kuća i kamp a ukoliko vlasnik zatraži, može ga se svrstati i u kategoriju sa dodatnom oznakom za kvalitetu – Q.

Ukoliko objekt spada u kategoriju sa zvjezdicama, radi o objektu u domaćinstvu – iznajmljivač pruža ugostiteljske usluge smještaja i ostale usluge propisane Pravilnikom o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu (NN br. 88/07, 58/08, 45/09 i 78/14). Kod zvjezdica su 4 kategorije (2- 5 zvjezdica), a dodjeljuju se sljedećim objektima:⁴²

- Soba u domaćinstvu

⁴¹Ibidem, str. 40.

⁴²Ibidem, str. 40.

- Studio apartman u domaćinstvu
- Apartman u domaćinstvu
- Kuća za odmor u domaćinstvu
- Kamp u domaćinstvu.

8.3. Stanje ruralnog turizma u Hrvatskoj

Ruralni turizam se u Hrvatskoj počeo razvijati još početkom 90-ih godina prošlog stoljeća, no ratna zbivanja su naglo zaustavila taj razvoj, odnosno turizma općenito. Kasniji razvoj je usporilo zanemarivanje i opustošenje ruralnih područja, kao i usmjerenost na priobalni turizam i razvijanje ponude "sunce i more". Istarska županija se prva počela intenzivnije baviti ruralnim turizmom i ostvarivati značajne rezultate.

Početak turizma na ruralnom području smatra se 1998. godina, kada su 32 vlasnika registrirali svoja seljačka gospodarstva kao turistička seljačka obiteljska gospodarstva. Do 2014. godine taj broj se povećao na 470 registriranih gospodarstava.⁴³ Iako u uzlaznom trendu, u ukupnom prihodu od turizma Hrvatske, turizam na ruralnom prostoru sudjeluje sa samo 1% prihoda. Mnogi smatraju kako je upravo ovaj vid turizma jedan od najperspektivnijih dopunskih gospodarskih grana u Hrvatskoj i da se prema njegovom daljnjem razvoju treba kontinuirano i planski težiti.

⁴³ Podaci su preuzeti sa tematske sjednice Odbora za turizam Hrvatskog sabora održane 4. prosinca 2014., te ne uključuju brojke za Istarsku županiju, jer ih nije dostavila za razdoblje 2014. godine.

Tablica 2. Broj i vrsta objekata u ruralnom turizmu po županijama.

Županija	TSOG/ TSOD	vinotočje/ kušaonica	izletišta	sobe	app	Ruralnaku ća zaodmor	kamp	Turističke usluge
Bjelovarsko- bilogorska	20	6	8	11	2	3	0	2
Brodsko- posavska	15							
Dubrovačko- neretvanska	35	1	26	2	11			
Istarska županija	-	-	-	-	-	-	-	-
Karlovačka	11	1	1	12	2	1		7
Koprivničko- križevačka	14	6	5	7	3	2		1
Krapinsko- zagorska	14	9	5	19		1		1
Ličko-senjska	9	1	4	6	1	1	1	
Međimurska	17	12	4	10				2
Osječko- baranjska	78	6	44	90	3	2		5
Primorsko- goranska	4	2	1	4				1
Požeško- slavonska	18	4	5	10		1		9
Splitsko- dalmatinska	52	12	33	13			6	1
Sisačko- moslavačka	42	2	10	24	2	1		21
Šibensko- kninska	38	32	34	11	6	3		
Varaždinska	16	7	7					1
Virovitičko- podravska	5	1	1	2	1	1		
Vukovarsko- srijemska	22	10	12	33	2			10
Zadarska	23	11	7	28	5		2	
Zagrebačka	31	14	19	17	2	1		5
Grad Zagreb	6	2	3	4	1			
UKUPNO	470	138	230	303	41	17	9	85

Izvor: Kantar S.: Razvoj održivoga ruralnog turizma: Potencijal Koprivničko-križevačke županije, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2016., str. 76. Dostupno Online na:

https://bib.irb.hr/datoteka/891076.SANDRA_KANTAR_DOKTORAT.pdf

U tablici 2. prikazani su podaci za broj i vrstu objekata u ruralnom turizmu po županijama u Hrvatskoj iz kojih je vidljivo da je najmanje objekata TSOG-a u Primorsko-goranskoj, Virovitičko-podravskoj županiji i Gradu Zagrebu, a najviše u Osječko-baranjskoj, Splitsko-dalmatinskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji. Iz navedenog jasno je vidljivo da je ruralni turizam najprisutniji u Slavonskoj regiji zbog mnogih poljoprivrednih zemljišta, a najmanje je razvijen u Gradu Zagrebu, administrativnom i urbanom središtu Hrvatske. Također u slabijem je razvoju na području Ličko-senjske županije, što i nije najbolji podatak s obzirom na potencijal koji županija krije. Na području Dalmacije najbolje stoji Splitsko-dalmatinska županija sa čak 52 registrirana TSOG-a.

9. ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA

Šibensko-kninska županija smještena je u središnjem dijelu Dalmacije, a srce županije čine mnogobrojne prirodne i kulturne ljepote, gdje se ponajviše ističu čak dva nacionalna parka: Krka i Kornati. Šibensko-kninska županija obuhvaća ukupnu površinu od 5.670 km², od čega vodene površine čine 2.676 km², a kopnena površina iznosi 2.994 km². U županiji je ukupno 5 gradova: Šibenik, Knin, Vodice, Drniš i Skradin, te 15 općina: Bilice, Biskupija, Civljane, Ervenik, Kijevo, Kistanje, Murter-Kornati, Pirovac, Primošten, Promina, Rogoznica, Ružić, Tisno, Tribunj i Unešić. Prema službenom popisu stanovništva iz 2011. godine broj stanovnika je iznosio 109.375.⁴⁴

9.1. Prirodna obilježja

Prostor Šibensko-kninske županije je karakterističan po tome što prevladava krški reljef koji ima razvijenu površinsku, te još razvijeniju podzemnu hidrografiju. Županijom dominira rijeka Krka, koja je ujedno i najveća rijeka u županiji, te je od velikog značaja zbog vodoopskrbe i hidroenergetskog potencijala, a s druge strane zbog svoje prirodne i turističke atraktivnosti te su rijeka i prostor uz rijeku zaštićeni kao nacionalni park. Na krajnjem sjeveroistoku proteže se Dinara sa istoimenim najvišim vrhom Hrvatske (1.831 m), a prema jugozapadu se prostire Sjevernodalmatinska krška zaravan, koja je na sjeveru okružena Bukovicom i Velebitom, a na jugu Kozjakom, Svilajom i Mosećem.⁴⁵

Klima koja prevladava je umjereno topla kišna klima sa pojavom podtipa sredozemne klime u priobalju i na otocima, te podtipa umjereno umjereno tople vlažne klime s vrućim ljetima u zaobalju, te su bura i jugo ponešto jači u odnosu na sjeverni Jadran.⁴⁶

Prostor županije u potpunosti pripada jadranskom slivu. Rijeka Krka s izvorom u podnožju Dinare, zajedno s pritocima: Krčić, Čikola, Kosovčica, Orašnica, Butižnica i Guduča, čini najveći vodotok. Iznimna čistoća vode i brojne sedrene barijere i slapovi čine prirodni fenomen i čine atraktivan turistički resurs ovog područja. Uz Krku još teku rijeke Cetina i

⁴⁴<http://sibensko-kninska-zupanija.hr/stranica/opi-podaci/70> (srpanj 2018.)

⁴⁵Master plan turizma Šibensko-kninske županije do 2020. , Konzorcij Urbanex, Šibenik, 2017., str. 8.

⁴⁶Ibidem, str.8. Dostupno Online na: <http://www.rra-sibenik.hr/upload/stranice/2015/12/2015-12-21/57/masterplanturizmaibenskogninskeupanije.pdf> (srpanj 2018.)

Zrmanja. Najveće jezero je Prokljansko, potom Vransko te manja jezera na Krki i u okolici grada Knina.⁴⁷

Za priobalni i otočni dio županije karakteristične su šume hrasta crnike i alepskog bora, a za unutrašnji dio šume hrasta medunca i bijelog graba, dok u najvećem dijelu županije prevladava krški kamenjar oskudne vegetacije, koji je dom brojnim endemskim vrstama flore i faune.

U Šibensko-kninskoj županiji nalaze se dva nacionalna parka: Krka i Kornati, te dijelom dva parka prirode: Velebit i Vransko jezero.⁴⁸

9.2. Prometni i geoprometni položaj

Šibensko-kninska županija smještena je na prostoru srednje Dalmacije pozicionirane na Jadranskom moru, zbog čega ima vrlo povoljan geografski položaj. Iznimno atraktivna obala uz 285 otoka predstavlja osnovni preduvjet za razvoj turističke aktivnosti. Zbog svog položaja županija se u globalnom turističkom pogledu nalazi u središtu emitivnog turističkog tržišta kao vrijedan receptivni prostor, no s druge treba uzeti u obzir i nedostatke geografskog položaja u odnosu na konkurentske regionalne destinacije na sjevernom Jadranu kojima su emitivna područja prostorno i prometno znatno bliža. Položaj između dviju važnih jadranskih regionalnih destinacija: Splitsko-dalmatinske i Zadarske županije ima dvojak učinak: s jedne strane javlja se povećan promet turista u tranzitu, no s druge strane je boravak tih turista kraći, a samim time su podosta smanjeni prohodi županije. Kako obje konkurentske destinacije posjeduju bogatu atrakcijsku osnovu, od velike je važnosti pri kreiranju turističke ponude Šibensko-kninske županije uzeti u obzir i taj faktor, jer on uvelike utječe na sam itinerar putovanja.

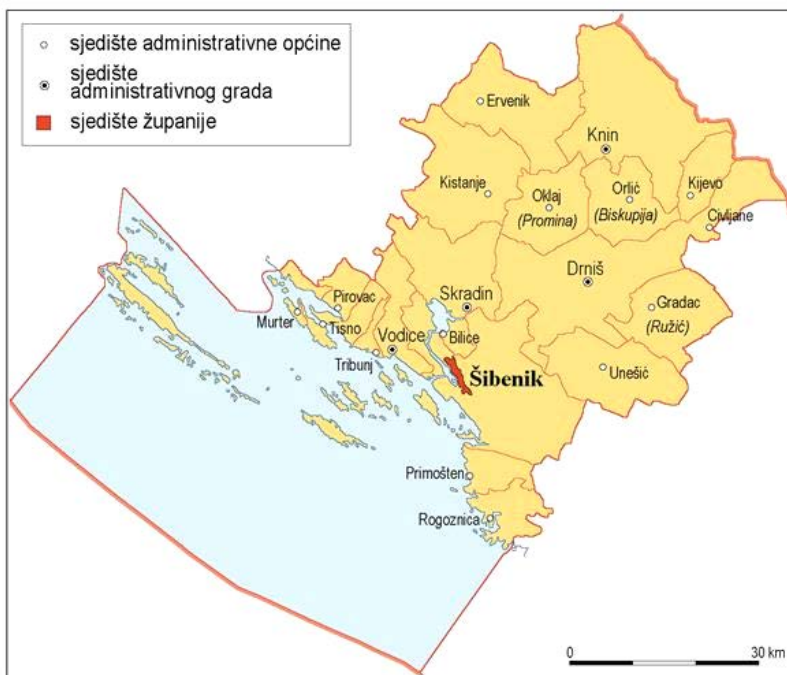
Kada županiju promatramo u geoprometnom smislu vidljivo je da županija posjeduje izvrsnu povezanost cestovnim trasama, gdje glavni cestovni prometni pravci obuhvaćaju autocestu A1 Zagreb – Split i Jadransku cestu. Važno je istaknuti nedovoljno kvalitetnu povezanost pomorskim i željezničkim trasama, premda se Grad Knin zbog svog povoljnog položaja ističe kao čvorište željezničkih pravaca iz unutrašnjosti Hrvatske prema ostalim lokacijama

⁴⁷Ibidem, str.8.

⁴⁸Razvojna strategija Šibensko-kninske županije, Regionalna razvojna agencija Šibensko-kninske županije, Šibenik, 2011., str. 30 Dostupno On line: <http://sibensko-kninska-zupanija.hr/stranica/razvojna-strategija-sibensko-kninske-zupanije-2011-2013/67> (srpanj 2018.)

Dalmacije. Županijski otoci povezani su dvjema trajektnim linijama, a nekadašnju važnost za turizam imala je duž-obalna trajektna linija. Sama županija ne posjeduje vlastitu zračnu luku, no blizina dviju međunarodnih zračnih luka: Zadar i Split omogućuje dobru povezanost s drugim dijelovima Europe.⁴⁹

Slika 2. Prostor i administrativna sjedišta Šibensko-kninske županije.

Izvor: <http://proleksis.lzmk.hr/6367/> (srpanj 2018.)

9.3. Socioekonomska obilježja

Od 109.375 stanovnika prema popisu iz 2011. godine, gotovo polovica ukupnog stanovništva živi u Gradu Šibeniku, te je koncentracija stanovništva općenito veća u obalnom i priobalnom pojasu u odnosu na unutrašnji pojas. Prostor županije obilježen je niskom prosječnom gustoćom naseljenosti, te manjim stopama nataliteta i povećanim stopama mortaliteta, te visokim koeficijentom starosti. Depopulacija i demografsko izumiranje prisutni su u sjevernom i južnom dijelu županije, kao i na otocima, dok središnji i istočni dio bilježe vrlo slabu obnovu imigracijom. Predviđanja za budućnost nisu nimalo pozitivna, jer se predviđa da će trend depopulacije nastaviti kroz godine.

⁴⁹Master plan turizma Šibensko-kninske županije do 2020. , Konzorcij Urbanex, Šibenik, 2017., str.31. Dostupno On line na: <http://www.rra-sibenik.hr/upload/stranice/2015/12/2015-12-21/57/masterplanturizmaibenskkninskeupanije.pdf> (srpanj 2018.)

Prema posljednjim podacima indeksa razvijenosti, prostor Šibensko-kninske županije bilježi napredak socioekonomskog stanja, no BDP (Bruto domaći proizvod) ukazuje na stagnaciju i ponešto slabije rezultate u odnosu na ostatak Dalmacije. Pozitivne promjene najuočljivije su u priobalju dok zaobalje stagnira i pokazuje negativne rezultate.⁵⁰

Glavne gospodarske djelatnosti županije su s područja pružanja usluga, kao što su turizam, trgovina i ostale uslužne djelatnosti, odnosno tercijarne djelatnosti. Dokaz k tomu je i podatak kako je vodeća tvrtka prema ukupnom prihodu 2015. g. bila upravo iz turističkog sektora. Primarni sektor je u županiji slabo razvijen, ponajviše poljoprivreda i stočarstvo.

Županiju karakterizira visoka stopa nezaposlenosti, koja je iz godine u godinu bilježi smanjenje, te je trećina ukupnog stanovništva zaposlena u tercijarnim djelatnostima, iz čega je vidljiva ovisnost županije o turizmu.

9.4. Kulturno-povijesna baština

Povijesni događaji poput gradnje utvrda od strane ilirskog plemena Delmati, mletačka vlast, osmanska prodiranja, pojave kuge i industrijska revolucija uvelike su oblikovali današnji prostor županije i za sobom ostavili najljepše spomenike kulturno-povijesne baštine, kojima se i danas dive mnogi. U Registar nepokretnih kulturnih dobara RH upisano je 290 kulturnih dobara s područja Šibensko-kninske županije od kojih su najpoznatiji: katedrala sv. Jakova, tvrđava Sv. Mihovila, tvrđava Sv. Nikole, tvrđava Sv. Ivana, tvrđava Šubićevac, kninska tvrđava, Burnum u Ivoševcima, Biskupija pokraj Knina, manastir Krka, Meštrovićeva djela, franjevački samostan na Visovcu, crkva sv. Spasa na vreli Cetine i brojni drugi. Od 2000. godine na UNESCO-ov popis kulturnog naslijeđa uvrštena je šibenska katedrala Sv. Jakova, a od 2017. godine na popisu se nalazi i tvrđava Sv. Nikole (otočić Ljuljevac).

Kulturni identitet pored spomenutih spomenika čini i pučko kulturno naslijeđe. Pučko kulturno naslijeđe može biti nematerijalno (običaji, priče, legende, pjesme) i materijalno (narodne nošnje, nakit). Najpoznatije vrijednosti pučkog naslijeđa su Šibenska kapa, pjevanje ojkavice, klapsko pjevanje, koraljarstvo i spužvarstvo, Šibenski botun, narodno kolo i mnogi drugi.

⁵⁰Ibidem, str. 9.

9.5. SWOT analiza ruralnog turizma Šibensko-kninske županije

Na temelju proučene literature i aktualnog stanja izrađena je sljedeća SWOT analiza koja daje sliku trenutnog stanja u županiji i prepoznaje pravce budućeg razvoja.

Tablica 3. SWOT analiza

<p style="text-align: center;"><u>SNAGE (S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Povoljni klimatski uvjeti – Povoljan geografski položaj županije – Dobra prometna povezanost – Blizina kulturnih i turističkih središta: Split, Šibenik i Zadar – Autohtonost mediteranske arhitekture – 2 nacionalna parka: Kornati, Krka – Bogatstvo prirodnom i kulturnom baštinom – 2 spomenika pod zaštitom UNESCO-a – Povećanje ekološke proizvodnje – Osvojena priznanja i nagrade u turizmu – Neovisnost o sezoni 	<p style="text-align: center;"><u>SLABOSTI (W)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Nedostatak sadržaja, turističkih proizvoda i usluga - ponude – Nedovoljna educiranost pružatelja usluga u turizmu – Starenje stanovništva – Sve veća iseljavanja stanovništva – Velika koncentracija stanovništva u gradovima
<p style="text-align: center;"><u>PRILIKE (O)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Razvoj turizma u okolnim mjestima – Veći razvoj tradicionalnih djelatnosti – Sve veća ekološka osviještenost kod osoba – Bespovratna sredstva dodijeljena od strane Ministarstva turizma – Članstvo u EU – Razvoj selektivnih oblika turizma 	<p style="text-align: center;"><u>PRIJETNJE (T)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Propadanje kulturnih resursa i atrakcija – Smanjenje autohtonosti destinacije – Razvoj selektivnih oblika turizma – Razvoj turizma u okolnim mjestima – Odsustvo ulaganja u nove turističke projekte – Mogućnost terorizma – Urbanizam

Izvor: Izrada autorice

Iz SWOT analize prikazane u tablici 3. vidljivo je da su najveće snage Šibensko-kninske županije njen položaj, prometna povezanost, klimatski uvjeti, dva nacionalna parka, i dva spomenika pod zaštitom UNESCO-a, što pogoduje razvoju mnogih oblika turizma. Pored navedenih snaga iznimnu prednost županije za razvoj ruralnog turizma čine i sljedeće snage: osvojena priznanja i nagrade u turizmu, porast ekološke proizvodnje, te neovisnost o sezoni.

Slabosti županije ne samo u vidu razvoja ruralnog turizma, već turizma i gospodarstva općenito čine: nedostatak ponude, slabija educiranost pružatelja usluga, starenje stanovništva, iseljavanje stanovništva u druge županije i države, te pored toga najveću slabost za ruralni turizam predstavlja velika koncentracija lokalnog stanovništva u urbanim sredinama.

U okruženju županije nalaze se razne i prilike, ali i prijetnje koje mogu usporavati rast i razvoj gospodarstva. Za Šibensko-kninsku županiju prilike su: razvoj turizma u okolnim mjestima, čime dolazi do porasta posjeta i u samoj županiji, potom veći razvoj tradicionalnih djelatnosti, sve veća ekološka osviještenost kod osoba, pa se turističke aktivnosti temelje na principima održivog razvoja, bespovratna sredstva dodijeljena od strane Ministarstva turizma, članstvo u EU, zahvaljujući kojima je otvorenije tržište i razvoj selektivnih oblika turizma.

Prijetnje koje se nalaze u vanjskom okruženju županije su propadanje njenih kulturnih resursa i atrakcija, što dovodi do smanjenje autohtonosti destinacije, zatim postoji odsustvo ulaganja u nove turističke projekte, dok za ruralni turizam posebnu prijetnju predstavlja urbanizam, odnosno razvijanje urbanih sredina u sve većoj mjeri. Također je važno naglasiti da što sa jedne strane čini prilike županije za razvoj turizma i ruralnog turizma, sa druge strane može predstavljati prijetnje, a u ovom slučaju to su: razvoj selektivnih oblika turizma i razvoj turizma u okolnim mjestima, te na kraju postoji mogućnost terorističkog napada, što ne predstavlja prijetnju samo za županiju, već za Hrvatsku i njeno gospodarstvo u cjelini.

10. RURALNI TURIZAM U ŠIBENSKO-KNINSKOJ ŽUPANIJI

U prethodnom poglavlju navedena su osnovna obilježja Šibensko-kninske županije iz kojih je jasno zaključiti sa kojim prirodnim, društvenim i kulturnim bogatstvom raspolaže županija. Smještena u središnjem dijelu sjeverne Dalmacije obuhvaća najljepše hrvatske otoke, povijesno i zemljopisno najvrjedniji dio obale Jadrana, te zagorsko područje s Drnišom i Kninom te obalno područje s gradom Šibenikom kao središtem regije. U županiji je registrirano dvadeset gospodarstava i navedeni su Nacionalnom katalogu ruralnog turizma.⁵¹

1. Agroturizam Čogelja
2. Agroturizam Kalpić
3. Etno Skelin
4. Robeko park za kampiranje
5. Seljačko domaćinstvo Peace
6. Seosko domaćinstvo Galić
7. Ugostiteljsko uslužna zadruga Dabar
8. Baćulov Dvor
9. Gajin Dvor
10. Gospodarstvo Gojanović
11. Jurlinovi dvori
12. OPG Joso Sladić
13. Pilipovi dvori
14. Šarićevi dvori
15. Seosko domaćinstvo Kuća kamena
16. Seosko domaćinstvo Pletikosa
17. Seosko gospodarstvo Banovi dvori
18. Skradinske delicije
19. Tematski park Etnoland Dalmati
20. Uljara Laća.

U nastavku će biti objašnjeni neki od važnijih i poznatijih gospodarstava.

⁵¹Nacionalni katalog: Ruralni turizam Hrvatske, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2015., str. 144.-150
Dostupno Online na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/hgk_2015_ruralni_turizam_katalog.pdf
(srpanj 2018.)

Prvi oblik ruralnog turizma na ovom predjelu potječe još od 1976. kada je u Primoštenu odsjela grupa studenata u jednom domaćinstvu, danas poznatom kao Jurlinovi dvori.⁵² Jurlinove dvore je osnovao don Stipe Perkov, a riječ je o srednjovjekovnom kompleksu sa brojnim povijesnim eksponatima i ponudom jela koja oduševljava mnogobrojne posjetitelje koji se odluče doći.

Agroturizam Kalpić je kompleks od 6 kućica smješten u malom mjestu Radonić te se nalazi u blizini Nacionalnog parka Krka. Nudi smještaj, prehranu i dodatne aktivnosti, pa je čest prizor gdje turisti sudjelu u berbi poljoprivrednih plodova zajedno sa domaćinima. Osim toga, gosti mogu naučiti kuhati jedno od tradicionalnih dalmatinskih jela i kušati lokalni specijalitet, pršut, a za vedrih noći mogu uživati u miru i sjaju zvjezdanog neba.⁵³

U Drinovcima (Miljevci) smjestilo se gospodarstvo Etno Skelin. Seosko gospodarstvo raspolaže raznim sportskim sadržajima, restoranom te vlastitom pršutanom i vinarijom čiji će proizvodi zadovoljiti i najzahtjevnija nepca. Za posjetitelje željne avanture u ponudi su ATV/quad vozila, paintball tereni te organizirani izleti u turistička središta Dalmacija te susjedne Bosne i Hercegovine.⁵⁴

Gospodarstvo Gojanović njeguje višestoljetnu tradiciju bavljenja vinogradarstvom, vinarstvom i maslinarstvom. U sklopu gospodarstva smještenog u šibenskoj Dubravi nalaze se konoba i vinotočje, a blizina Sokolarskog centra i vjetroparka pridodaje atraktivnosti kraja.

Pokazatelj da ruralni turizam u županiji ide u dobrom smjeru zasigurno je i nacionalna nagrada "Suncokret ruralnog turizma Hrvatske" koja se već godinama dodjeljuje od strane Kluba članova "Selo" za najuspješnija gospodarstva u prijavljenim kategorijama. U 2017. godini od ukupno 50 nagrađenih, čak njih 6 je iz Šibensko-kninske županije:⁵⁵

- U kategoriji Turistička seljačka obiteljska gospodarstva, Zlatnu povelju je dobilo "Seljačko domaćinstvo sv. Jure" iz Unešića, vlasnika Ante Babića,
- U istoj kategoriji Brončanu povelju je dobio "Agroturizam Kalpić – OPG Kalpić" iz Radonića,
- Posebno priznanje za promicanje pčelarenja dobio je Poljoprivredni obrt "Prominka" iz Knina, vlasnika Miljenka Čavline u kategoriji – Poduzetnici u ruralnom turizmu,

⁵² <http://www.jurlinovidvori.org/index.php/hr/92-jurlinovi-dvori/turizam-u-jurlinovim-dvorima> (kolovoz 2018.)

⁵³ Nacionalni katalog: Ruralni turizam Hrvatske, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2015., str. 144.

Dostupno Online na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/hgk_2015_ruralni_turizam_katalog.pdf

⁵⁴ Ibidem, str. 144.

⁵⁵ <https://www.sibenik.in/?novosti=sibenik&title=sest-prestiznih-nagrada-suncokret-ruralnog-turizma-doslo-u-nasu-zupaniju-ovo-je-nagrada-za-trud-i-rad-ovih-ljudi-i-njihovih-obiljelji&id=87548> (kolovoz 2018.)

- U kategoriji Tradicijska ruralna gastronomija, za spajanje turizma i ekološke proizvodnje sira dobio je ekološki sir iz mišine, "OPG Mirko Validžić" iz Oklaja,
- Vinski turizam kategorija je u kojoj su Posebnu povelju dobila vina "Sladić", "OPG Ante Sladić" iz Plastova, i
- U kategoriji Hrvatski otočni proizvodi i proizvodi s oznakama zemljopisnog podrijetla, Zlatnu povelju osvojila je Liposava Kuštović, vlasnica "Obrta Lipa" iz Prvić Šepurine.

11. ETNOLAND DALMATI KAO PRIMJER DOBRE PRAKSE

Primjeri pozitivnog razvoja ruralnog turizma na području Šibensko-kninske županije su mnogi, no među njima se najviše ističe prvi tematski park u Hrvatskoj, a to je Etnoland Dalmati koji se nalazi u Pakovom selu u okolici Drniša. Osnovan je 2005. godine, od strane vlasnika Joška Lokasa, povratnika iz Njemačke, koji je zaljubljen u ljepote svoga rodnog kraja odlučio upravo tu pokrenuti posao i ostati živjeti, te svojim radom prenijeti duh tradicionalnog života Dalmatinske zagore na druge.

Etnoland se prostire na površini od 15 000 m² i raspolaže sa sljedećim restoranskim kapacitetima: zimski restoran sa 190 mjesta, ljetni restoran s 500 mjesta i dvoranom za sastanke sa 100 mjesta.⁵⁶ Posluje tijekom cijele godine, ne posjeduje smještajne jedinice, no nude organizacije raznoraznih posjeta poput školskih i poslovnih skupina, individualnih posjeta, te organizaciju posebnih događaja, kao što su vjenčanja, krštenja i sl. a s obzirom na neposrednu blizinu Nacionalnog parka Krka, moguće je kombinirati posjet Etnolandu zajedno sa šetnjom kroz Nacionalni park.

Slika 3. Etnoland Dalmati – pogled iz zraka.

Izvor: <https://croatia.hr/hr-HR/eden/etnoland-dalmati-pakovo-selo> (srpanj 2018.)

U tradicijom ispunjenom Etnolandu, goste dočekuju domaćini obučeni u narodne nošnje zavičaja, koji nakon pozdrava otplešu starinsko nijemo kolo, nude im da kušaju autohtona

⁵⁶<https://www.dalmati.com/index.php/en/offer/special-events#nav> (srpanj 2018.)

dalmatinska jela poput Drniškog pršuta i peke i započinju obilazak parka koji je ograđen suhozidom. Obilazak se sastoji od posjeta guvna, didove kuće⁵⁷, amfiteatra i konobe.

Etnoland je primjer dobrog ruralnog razvoja, no i primjer drugima kako se treba okrenuti ka održivom razvoju turizma. U parku se energija crpi iz obnovljivih izvora pomoću vlastitog solarnog sustava čime se smanjuje emisija ugljičnog dioksida za čak 25.000 kilograma na godinu, a također u smanjenju emisije štetnih plinova je pridonijelo i to što je prvi u Šibensko-kninskoj županiji koristio automobile na električni pogon.⁵⁸ Pored brige za okoliš brinu i o lokalnim OPG-ovima, čije proizvode nude na svome posjedu.

Cijela investicija Etnolanda iznosi 9 milijuna kuna, a upotrijebljena su i sredstva iz EU fondova, točnije sredstva za Mjeru 302 Ruralni razvoj, ali i sredstva iz Poduzetničkog impulsa Ministarstva obrta, malog i srednjeg poduzetništva, kao i kredit HBOR-a u iznosu od 300 tisuća eura. U planu je i proširiti te obogatiti ponudu izgradnjom novog muzeja čija vrijednost iznosi milijun eura.⁵⁹

⁵⁷ Muzej Dalmatinske zagore opremljen starinskim namještajem i predmetima, koji zajedno čine unikatnu etnografsku zbirku, koja je proglašena pokretnim materijalnim dobrom.

⁵⁸ <https://lider.media/aktualno/josko-lokas-etnoland-dalmati-pomice-granice-turizma-prema-unutrasnjosti-dalmacije/> (srpanj 2018.)

⁵⁹ Ibidem

12. ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska ima veliki potencijal za još bolje unaprjeđenje postojeće ponude ruralnog turizma. U državi je više od 90% ruralnih područja, obiluje iznimnim krajobrazima, autohtonom hranom, poljoprivrednim usjevima, posebnim sortama vinove loze, raznovrsnom florom i faunom, jedinstvenom kulturnom baštinom i još posebnijim ljudima. Mogli bismo reći da je Hrvatska država sa bogatim sadržajem, koji treba znati iskoristiti vodeći računa o održivom razvoju.

Šibensko-kninska županija bogata ljepotom, tradicijom i ljudima, zasigurno predstavlja biser Dalmacije. Županija bilježi porast turističkog prometa iz godine u godinu, što ima pozitivan učinak na gospodarstvo. Ponuda se najviše temelji na poznatom turističkom proizvodu "sunce i more", no kako bi se privukli turisti to više nije dovoljno. Moderan turist izložen svakodnevnim problemima i stresu sve se više odlučuje na bijeg u ruralne sredine, kako bi bio što više u dodiru sa prvim prijateljem čovjeka – prirodom. Pored dodira sa prirodom, sve više izražava svoju želju za upoznavanjem tradicije i kulture, te lokalnog stanovništva kraja u kojem obitava.

Trenutno stanje ruralnog turizma u županiji je na podosta dobroj razini u odnosu na druge jedinice regionalne samouprave, no mjesta za napredak svakako ima. Važno je uložiti u poljoprivredu i stočarstvo, promidžbene aktivnosti i najvažnije od svega u edukaciju, kako pružatelja usluga tako i u lokalno stanovništvo.

Na samom kraju možemo zaključiti da je razvijanje ruralnog turizma i njegovih oblika poželjno kako na nacionalnoj razini, tako i Šibensko-kninskoj županiji, jer prednosti su mnoge: produženje sezone, dodatni prihodi, otvaranje novih radnih mjesta, povratak mladih u rodne krajeve, revitalizacija zapuštenih zemljišta i spomenika, te podizanje ekološke svijesti.

LITERATURA

1. Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i suradnici, Turizam ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
2. Čorak, S., Mikačić V.: Hrvatski turizam – plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006.
3. Demonja D., Ružić P., Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Zagreb, 2010.
4. Geić S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, 2011.
5. Marković, S., Osnove turizma, Školska knjiga, Zagreb, 1967.
6. Ružić P., Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2005.
7. Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 05/08, NN 48/08 - ispravak, NN 44/11 i NN 118/11)
8. Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu (NN 88/07, NN 58/08, NN 45/09 i NN 78/14).
9. Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 130/17, NN 68/07 i NN 88/10)
10. Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 49/03 NN 43/09, NN 88/10, NN 138/06 i NN 152/8)
11. Kantar S.: Razvoj održivoga ruralnog turizma: Potencijal Koprivničko-križevačke županije, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2016. Dostupno Online na: https://bib.irb.hr/datoteka/891076.SANDRA_KANTAR_DOKTORAT.pdf
12. Master plan turizma Šibensko-kninske županije do 2020. , Konzorcij Urbanex, Šibenik, 2017., Dostupno Online na: <http://www.rra-sibenik.hr/upload/stranice/2015/12/2015-12-21/57/masterplanturizmaibenskkninskeupanije.pdf>
13. Nacionalni katalog: Ruralni turizam Hrvatske, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2015., Dostupno Online na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/hgk_2015_ruralni_turizam_katalog.pdf
14. Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011. Dostupno Online na: http://www.tz-imotski.hr/images/download/Seoski_turizam.pdf
15. Program ruralnog razvoja republike hrvatske za razdoblje 2014.-2020., Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2014., Dostupno Online na: <http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Program%20ruralnog%20razvoja%202014.-2020..pdf>

16. Razvojna strategija Šibensko-kninske županije, Regionalna razvojna agencija Šibensko-kninske županije, Šibenik, 2011., Dostupno On line: <http://sibensko-kninska-zupanija.hr/stranica/razvojna-strategija-sibensko-kninske-zupanije-2011-2013/67>
17. Ružić E., Ruralni turizam, Grad Senj, Senj
Dostupno Online na :www.ras.hr/Media/Ruralni_turizam.pdf
18. <https://croatia.hr/hr-HR/eden/etnoland-dalmati-pakovo-selo> (srpanj 2018.)
19. <https://www.dalmati.com/index.php/en/offer/special-events#nav> (srpanj 2018.)
20. <http://www.ekonomskiportal.com/kulturni-turizam/> (kolovoz 2018).
21. <http://www.jurlinovidvori.org/index.php/hr/92-jurlinovi-dvori/turizam-u-jurlinovim-dvorima> (kolovoz 2018.)
22. <https://lider.media/aktualno/josko-lokas-etnoland-dalmati-pomice-granice-turizma-prema-unutrasnjosti-dalmacije/> (srpanj 2018.)
23. <http://mzoip.hr/hr/klima/odrzivi-razvoj.html> (kolovoz 2018.)
24. <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=97> (kolovoz 2018.)
25. <http://proleksis.lzmk.hr/6367/> (srpanj 2018.)
26. <https://www.sibenik.in/?novosti=sibenik&title=sest-prestiznih-nagrada-suncokret-ruralnog-turizma-doslo-u-nasu-zupaniju-ovo-je-nagrada-za-trud-i-rad-ovih-ljudi-i-njihovih-obitelji&id=87548> (kolovoz 2018.)
27. <http://sibensko-kninska-zupanija.hr/stranica/opi-podaci/70> (srpanj 2018.)